

ROALD DAL

MATILDA

Ilustrovaó
Kventin Blejk

S engleskog preveo
Vladan Mirković

Naslov originala
Roald Dahl
Matilda

Copyright © The Roald Dahl Story Company Ltd, 1988

Roald Dahl is a registered trademark of
The Roald Dahl Story Company Ltd.

Copyright © Nova knjiga, 2017

Ljubitelj knjiga

Čudno je sve to u vezi s majkama i očevima. Čak i kad je njihovo dete poput najogavnijeg malenog plika koji naprosto nikome ne dâ mira, oni i dalje smatraju kako je ono naprosto neodoljivo.

Pojedini roditelji idu čak i dalje od toga. Postanu toliko zaslepljeni obožavanjem sopstvenog deteta da uspevaju sami sebe da ubede kako ono nije ništa manje od pravog genija.

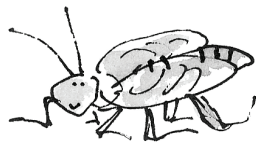
Naravno, u svemu tome nema ničeg lošeg. Stvari naprosto tako stoje. Problem je jedino kad ti isti roditelji krenu da *nam* pričaju o svim mogućim savršenostima svog odvratnog potomka, tako da odmah zaurlamo: „Donesite nam labor! Povratićemo!“

Ponajviše ispaštaju nastavnici u školama, koji moraju da slušaju to stalno naklapanje ponosnih roditelja, ali im se prilika za osvetu obično ukaže kad dođe vreme da na kraju školske godine zaključuju ocene. Da sam kojim slučajem ja nastavnik, baš bih u đačkim knjižicama zabiberio čorbu svim tim slavloljubivim roditeljima. „Vaš sin Maksimilijan“, napisao bih, „potpuni je promašaj. Iskreno se nadam da imate neki porodični posao u koji ga možete uključiti kad završi školu, jer posao sasvim sigurno nigde drugde neće pronaći.“ Ili, ako bih se tog dana osećao baš posebno nadahnuto, zapisao bih: „Zanimljiva je činjenica da se skakavcima slušni organi nalaze na bočnim stranama abdomena. Sudeći po onome što je naučila u ovom polugodištu, vaša kćerka Vanesa kao da uopšte i nema slušne organe.“

Možda bih se još i više zadubio u zoologiju i rekao: „Periodične cikade provedu i do šest godina kao larve pod zemljom, a svega šest *dana* kao slobodna bića na sunčevoj svetlosti i u vazduhu. Vaš sin Vilfred proveo je šest godina kao larva u ovoj školi i mi još uvek čekamo da krene da izlazi iz svoje kukuljice.“ A neka posebno nezgodna devojčica mogla bi me navesti da napišem: „Fiona poseduje ledenu lepotu poput sante leda, ali za razliku od sante leda, u njenom slučaju ispod površine nema apsolutno

ničega.“ Mislim da bih zaista uživao ispisujući sva ta završna zapažanja za te smrdljivce iz svog odeljenja. No ostavimo se sada toga. Moramo da krenemo dalje.

Katkad se dogodi da naletite i na roditelje koji su čista suprotnost svemu tome, pa ne pokazuju ni najmanje zanimanje za sopstvenu decu – i, naravno, takvi roditelji su neuporedivo gori od onih koji slepo obožavaju svoju decu.

Gospodin i gospođa Vormvud bili su očiti primeri upravo takvih roditelja. Imali su sina Majkla i kćerku Matildu – i na Matildu su gledali kao na neku dosadnu krastu. A krasta je nešto što moraš da istrpiš sve dok ne dođe vreme kad možeš da je naprosto sljuštiš s kože i zavrljačiš. Gospodin i gospođa Vormvud nisu mogli da dočekaju dan kad će svoju ćerkicu moći upravo tako da sljušte i odbace, po mogućstvu u neki susedni okrug ili možda čak i dalje od toga.

Već je dovoljno loše kad se roditelji prema *sasvim običnoj* deci ophode kao da su neke kraste i čukljevi, ali nekako postane još gore kad je reč o detetu koje je *izuzetno* – a kad to kažem, mislim da je osećajno i u svemu briljantno. Matilda je bila upravo i jedno i drugo, ali je povrh svega bila zaista briljantna. Um joj je bio izrazito bistar i bila je u stanju da nove stvari uči takvom brzinom da je to moralo biti sasvim jasno čak i njenim nedotupavnim roditeljima. Gospodin i gospođa Vormvud bili su toliko ograničeni i obuzeti sopstvenim malim, beznačajnim životima da nisu uspevali da uvide išta neobično kod svoje kćerke. Ako ćemo najiskrenije, sumnjam da bi uopšte primetili i da se Matilda u kuću na jedvite jade dogejala sa slomljenom nogom.

Matildin brat Majkl bio je sasvim normalan dečko; međutim, ona, kao što sam već pomenuo, bila je osoba koja izaziva istinsko divljenje. Sa svega *godinu i po dana* već je savršeno tečno govorila i posedovala fond reči kao većina odraslih. I umesto da joj zbog toga aplaudiraju, roditelji su je nazivali običnom brbljivicom i strogo joj prebacivali da tako malene devojčice služe tome da se gledaju, a ne da se slušaju.

Kad je napunila *tri godine*, Matilda je sasvim sama naučila da čita, proučavajući novine i časopise koji su se nalazili svuda po kući. Kad je imala *četiri godine*, mogla je da čita dovoljno brzo i tečno i sasvim prirodno joj se rodila želja za knjigama. Jedina knjiga koja se nalazila u njenom prosvetnom domu bio je neki kuvar njene majke pod nazivom *Kuvajte s lakoćom* – i kad je tu knjigu od korice do korice pročitala i naučila napamet sve recepte u njoj, poželela je da pročita nešto malo zanimljivije.

„Tata“, rekla je, „da li bi mogao da mi kupiš neku knjigu?“
„Knjigu?“, upitao ju je otac. „A zašto bi želela prokletu knjigu?“

„Da je pročitam, tata.“

„Za ime božje, a šta fali televizoru? Imamo tako predivan televizor s dijagonalom od trideset santimetara, a ti mi tražiš da ti kupim knjigu! Postaješ vrlo razmažena, devojčice moja!“

Gotovo svako popodne tokom radne nedelje Matilda je provodila sasvim sama kod kuće. Njen brat (pet godina stariji od nje) išao je u školu. Njen otac je odlazio na posao, a majka je odlazila da igra tombolu u nekom mestu udaljenom desetak kilometara od njihove kuće. Gospođa Vormvud je bila sasvim opčinjena tombolom i tome se posvećivala svako popodne tokom radne nedelje. Onog istog popodneva kad je njen otac odbio da joj kupi knjigu, Matilda se sasvim sama zaputila u obližnju biblioteku u selu. I kad je ušla u nju, predstavila se bibliotekarki, gospođi Felps. Upitala ju je da li bi mogla da posedi neko vreme na tom mestu i da čita knjigu. Gospođa Felps je bila pomalo iznenađena dolaskom tako malene de-

vojčice bez pratnje roditelja, ali joj je, svejedno, vrlo rado to dozvolila.

„Molim vas, možete li mi reći gde vam se nalaze knjige za decu?“, upitala ju je Matilda.

„Nalaze se tamo na nižim policama“, rekla joj je gospođa Felps. „Da li bi želela da ti pomognem da pronađeš neku lepu slikovnicu?“

„Ne, hvala vam“, odvrátila je Matilda. „Sigurna sam da ću uspeti sama da se snađem.“

I otad, svakog popodneva, čim bi njena mama otišla na tombolu, Matilda bi se dogejala do seoske biblioteke. Do biblioteke joj je trebalo svega desetak minuta hoda, a za nju je to značilo dva veličanstvena sata provedena u tišini u udobnom kutku biblioteke, gde je naprosto gutala jednu knjigu za drugom. I kad je pročitala sve dečje knjige u toj biblioteci, krenula je da istražuje unaokolo u potrazi za nečim drugačijim.

Gospođa Felps, koja ju je zadivljeno posmatrala već nekoliko sedmica, u tom trenutku je ustala od svog stola i prišla joj. „Mogu li nekako da ti pomognem, Matilda?“, upitala ju je.

„Razmišljam šta bih sledeće mogla da pročitam“, odvrátila je Matilda. „Pročitala sam sve knjige za decu.“

„Hoćeš da kažeš da si pregledala sve slike u njima?“

„Da, ali sam ih i pročitala.“

Onako visoka, gospođa Felps je spustila pogled prema Matildi, a devojčica joj je uzvratila pogledom naviše.

„Mislim da su neke od njih prilično loše napisane“, kazala je Matilda, „ali su neke zaista divne. Najviše mi se svidela *Tajna vrta*. Odiše misterijom. Tajnovitošću sobe iza zatvorenih vrata i tajnom vrta iza velikog zida.“

Gospođa Felps je bila zapanjena. „Koliko tačno imaš godina, Matilda?“, upitala ju je.

„Četiri godine i tri meseca“, odvrtila je Matilda.

Gospođa Felps nikad nije bila toliko iznenađena, ali, svejedno, to nije pokazivala. „A kakvu bi narednu knjigu želela da pročitaš?“, upitala ju je.

Matilda je odgovorila: „Volela bih neku stvarno dobru koju čitaju i odrasli. Neku poznatu. Ne znam imena pisaca.“

Gospođa Felps je sasvim polako pogledala duž polica. Nije tačno znala šta da joj predloži. *Kako uopšte*, pitala se u sebi, *da za četvorogodišnju devojčicu izaberem neku poznatu knjigu koju čitaju odrasli?* Prva pomisao bila joj je da odabere neku romantičnu knjigu za tinejdžere, koja je bila namenjena petnaestogodišnjakinjama, koje idu u srednju školu, ali je iz nekog razloga ipak odlučila da zaobiđe tu policu.

„Zašto ne bi pokušala da pročitaš ovu?“, rekla je napokon. „Veoma je poznata i stvarno je dobra. Ako ti bude suviše obimna, samo mi reci, pa ću ti pronaći nešto kraće i lakše za čitanje.“

„*Velika očekivanja*“, rekla je Matilda, „od Čarlsa Dikensa. Volela bih da pokušam.“

„Mora da sam poludela“, rekla gospođa Felps sebi u bradu, ali je Matildi svejedno poručila: „Naravno da možeš da pokušaš.“

Sledećih nekoliko popodneva gospođa Felps jedva da je uspevala da odvoji pogled od malene devojčice koja je satima sedela zavaljena u velikoj fotelji u udaljenom kraju prostorije s tom knjigom u krilu. Bilo je zaista neophodno da je osloni na kolena budući da je knjiga bila preteška da je drži uspravno, a to je značilo da je povremeno morala da se nagne napred kako

bi uopšte mogla da je čita. I kakav je to samo neobičan prizor bio, posmatrati tu majušnu tamnokosu priliku koja je sedela na tom mestu, sa stopalima koja joj nisu ni pod dodirivala, sasvim zadubljenu u predivne avanture Pipa i stare gospođice Havišam, njenu paučinom protkanu kuću i u svu tu čaroliju koju je Dikens, taj sjajni pripovedač, udahnuo u svoju priču. Jedini pokreti male čitateljke bili su povremeno podizanje ruke kad bi okretala stranicu i gospođa Felps bi uvek osetila tugu kad bi došao trenutak da mora da joj priđe uz reči: „Sad je deset do pet, Matilda“.

Tokom prve nedelje Matildinih poseta gospođa Felps ju je upitala: „Da li te majka doprati dovde svakog dana i posle toga vrati kući?“

„Moja mama svakog popodneva odlazi u Ejlsberi da igra tombolu“, odgovorila je Matilda „Ona i ne zna da dolazim ovamo.“

„Ali to svakako nije u redu“, rekla je gospođa Felps. „Mislim da bi bilo bolje da je pitaš.“

„Radije ne bih“, kazala je Matilda. „Ona uopšte ne podržava to što čitam. Baš kao ni moj otac.“

„Ali šta oni očekuju da radiš svakog popodneva sama-samcata u praznoj kući?“

„Da se motam unaokolo i da gledam televiziju.“

„Shvatam.“

„Njoj zaista nije važno šta ja radim“, kazala je Matilda pomalo tužno.

Gospođa Felps je bila zabrinuta zbog pomisli na bezbednost deteta koje se samo šetalo kroz prilično prometnu glavnu seosku ulicu i na prelazak te ulice, ali je ipak odlučila da se ne upliće u sve to.

Za oko nedelju dana Matilda je završila *Velika očekivanja*, knjigu koja je u tom izdanju brojala četiri stotine jedanaest stranica. „Dopala mi se“, rekla je gospođi Felps. „Da li je gospodin Dickens napisao još neku knjigu?“

„Veliki broj knjiga“, odgovorila joj je zapanjeno gospođa Felps. „Da li bi želela da ti izaberem još jednu?“

I tokom narednih šest meseci, pod budnim i saosećajnim okom gospođe Felps, Matilda je pročitala sledeće knjige:

Nikolas Niklbi Čarlsa Dikensa

Oliver Twist Čarlsa Dikensa

Džejn Ejr Šarlote Bronte

Gordost i predrasuda Džejn Ostin

Tes od roda D'Erbervila Tomasa Hardija

Nestalo u zemlji Meri Veb

Kim Radjarda Kiplinga

Nevidljivi čovek H. Dž. Velsa

Starac i more Ernesta Hemingveja

Buka i bes Vilijama Foknera

Plodovi gneva Džona Stajnbeka

Dobri drugovi Dž. B. Pristlija

Brajtonska stena Grejama Grina

Životinjska farma Džordža Orvela

Bila je to zaista zadivljujuća lista i nije bilo kraja iznenađenjima i uzbuđenjima gospođe Felps. Međutim, verovatno je bilo sasvim dobro što sebi nije dozvolila da je sve to zaista i ponese. Gotovo svako ko bi mogao da posvedoči dostignućima ove malene devojčice bio bi u iskušenju da oko toga podigne veliku larmu i to razglasi na sva zvona u tom selu, a možda i dalje, ali ne i gospođa Felps. Ona je bila od onih koji su gledali svoja posla i već prilično davno se uverila da nije baš vredno truda uplitati se u stvari koje se tiču tuđe dece.

„Gospodin Hemingvej pominje mnoge stvari koje nerazumem“, rekla joj je Matilda. „A posebno o muškarcima i ženama. Ali mi se to, svedjedno, dopada. Zbog načina na koji

on to opisuje osećam se kao da sam upravo tamo i posmatram sve ono što se zbiva.“

„Dobar pisac uvek će učiniti da se tako i osećaš“, kazala joj je gospođa Felps. „I nemoj da brineš zbog onih delova koje ne razumeš. Samo se udobno zavalj i prepusti rečima da poigravaju oko tebe, kao da su muzika.“

„Hoću, hoću.“

„Da li si znala“, kazala je gospođa Felps, „da u javnim bibliotekama kao što je ova knjige možeš da pozajmiš i da ih odneseš kući?“

„Nisam to znala“, odvrtila je Matilda. „Mogu li i *ja* to da uradim?“

„Naravno“, kazala je gospođa Felps. „Kad izabereš knjigu koju bi želela da pročitaš, samo je donesi ovamo kod mene kako bih to mogla da pribeležim i knjiga je tvoja naredne dve nedelje. Možeš da uzmeš i više od jedne knjige ako želiš.“

I od tog trenutka Matilda je posećivala biblioteku samo jednom sedmično – da bi uzela nove knjige i vratila one stare. Njena mala soba sada je postala njena čitaonica i ona bi tamo sedela i provodila većinu popodneva čitajući. Nije bila baš dovoljno visoka, pa nije mogla da dohvati stvari iz kuhinje, ali je u pomoćnoj kućici u dvorištu držala jednu malu kutiju koju bi unosila u kuću i pela se na nju da dohvati ono što joj treba. Obično je to bila topla čokolada, koju bi pravila zagrevajući mleko u šerpi na šporetu u kojoj bi je zatim umešala. Povremeno bi napravila napitak od ekstrakta govedine ili kakao. Bio je prijatan osećaj odneti topli napitak u sobu na spratu i držati ga pored sebe dok bi tokom svakog popodneva sedela u ovoj tihoj prostoriji i čitala u sasvim praznoj kući. Knjige bi je prebacile u sasvim nove svetove, upoznavajući je s neverovatnim ljudima koji su živeli uzbuđljive živote. Sa Džozefom Konradom odlazila bi na stare jedrenjake. Sa Ernestom Hemingvejem išla bi u Afriku, a s Radjardom Kiplingom u Indiju. S tog mesta u svojoj malenoj sobi u jednom engleskom selu proputovala je čitav svet.